

MICHAŁ ZEMBRZUSKI

SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM TOMISTYCZNEGO W ŁOMŻY 09 marca 2022

Kolejne, już czwarte Sympozjum Tomistyczne, odbyło się 09 marca 2021 roku w Wyższym Seminarium Duchownym im. Jana Pawła II w Łomży¹. Tegoroczne spotkanie zostało zatytułowane: *Tomasz z Akwinu a wyzwania współczesności*. Organizatorami sympozjum było Wyższe Seminarium Duchowne w Łomży, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne oraz Wydział Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Okazją do zorganizowania tego wydarzenia była 748 rocznica śmierci św. Tomasza z Akwinu. Organizatorzy spotkania zaplanowali je z zamiarem przyjrzenia się oczami Tomasza z Akwinu różnym wyzwaniom jakie stawia przez człowiekiem współczesność. Taki szeroki punkt widzenia pozwolił na zwrócenie uwagi na szerokie spektrum wyzwań do których należą zarówno odkrycia w naukach szczegółowych, wyzwania pedagogiczne, wyzwania związane z wiarą, ale także ekologizm, liberalizm a także transhumanizm. Sympozjum otworzył rektor Wyższego Seminarium Duchownego, ks. dr Robert Bączek, który wyraził radość z kolejnego spotkania, a także zachęcił do czynnego uczestniczenia w spotkaniu naukowym.

Pierwszy referat, zatytułowany: *Współczesność tomizmu*, przedstawił Artur Andrzejuk. Rozpoczął od przywołania pojęcia współczesności w ujęciu Mieczysława Gogacza, które odnosi się do „tego, czym człowiek aktualnie żyje, co jest dla niego ważne”. Zaznaczył, że błędne jest interpretowanie współczesności w kategoriach czasu, gdyż wiąże się z uwikłaniem w kategorie postępu (to, co nowsze jest lepsze). Tym, czym człowiek żyje jednak, niezależnie od czasu, jest prawda i dobro, które wskazują na osobę, która żyje mądrością i miłością. W tym aspekcie, nie wszystko czym człowiek

¹ Sprawozdanie ukazało się również w „Roczniku Tomistycznym” 11 (2022).

żyje, jest faktycznie współczesne. W encyklice *Fides et ratio* Jan Pawła II odnaleźć można interesującą wskazówkę (n. 43-44), w której Papież mówi o „nieprzemijającej nowości myśli św. Tomasza z Akwinu”. Artur Andrzejuk w swoim referacie ukazał właśnie tę nowość w odniesieniu do metodologicznych tez, które wiążą się z realizmem tomistycznym, pluralizmem, a także istotowym układem przyczyn, oraz w odniesieniu do tez przedmiotowych, które wiążą się z rozumieniem istnienia jako pierwszego aktu bytu, wyjątkowym rozumieniem człowieka jako człowieka i jako osoby. Z tematem osoby dalej wiążą się kolejne tematy, a więc temat rozumności, wolności, prawa naturalnego, relacji osobowych.

Kolejny referat pt. *Sztuka pradziejowa* zaprezentował Jerzy Nitychoruk. W swojej prezentacji pokazał wiele archaicznych śladów i przejawów tworzonej przez człowieka kultury. Zaprezentował odkrycia archeologiczne, które obejmują zarówno malowidła jak i pierwotne rzeźby, z różnych obszarów świata. To, co stanowi wyzwanie współczesności, zdaniem Jerzego Nitychoruka, to pojawiające się wciąż odkrycia, które należy interpretować w kluczu odpowiedzi na pytanie kim jest człowiek, jaka jest jego geneza i czy kultura, którą tworzy faktycznie jest efektem jego biologicznej ewolucji.

Wyzwania współczesności związane z kwestiami moralnymi zostały podjęte przez biskupa Jacka Grzybowskiego w referacie pt. *Spór o sumienie – subiektywny sąd czy głos prawdy? Perspektywa tomistyczna*. Zwrócił on uwagę, że współczesne utożsamianie sumienia z powierzchowną i dowolną świadomością moralną a także redukcja człowieka do jego subiektywności nie prowadzi do wyzwolenia, czego najczęściej się oczekuje, ale do zniewolenia. Sumienie współcześnie spełnia rolę czynnika usprawiedliwiającego własne rozstrzygnięcia, wybory i działania. Jacek Grzybowski odwołał się do różnych przejawów współczesnej kultury, a także wspierających ją koncepcji filozoficznych, by pokazać jak wielką rolę odgrywa sumienie poszukujące obiektywnej prawdy i dobra. Tomistyczne rozumienie sumienia opiera się właśnie na realizmie poznawczym, a także na własnościach transcendentálnych istniejącego bytu. W innym przypadku zgodność z samym sobą, autentyczność staje się problemem postępowania subiektywnego i dowolnego.

Kolejny referat pt. *Rola człowieka w świecie – podstawy antropologiczno-aksjologiczne wychowania proekologicznego* zaprezentowała Ewa Pawłowicz-Sosnowska. W swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na to, że problematyka wychowania proekologicznego wpisuje się w szerszy kontekst

badania naukowych relacji człowiek – środowisko społeczno-przyrodnicze, które prowadzone są poza pedagogiką także w psychologii i socjologii. W referacie podjęte zostały następujące tematy: rozumienie ekologii, antropologii i aksjologii wychowania ekologicznego, wartości proekologicznych a także wprost wychowanie ekologiczne. W swoim referacie Ewa Pawłowicz-Sosnowska szczególną uwagę poświęciła założeniom antropologii, która powinna być oparta o myśl tomistyczną i personalistyczną. Zaprezentowane zostały także własne badania empiryczne, które w interesujący sposób ukazały stosunek młodych ludzi do wartości proekologicznych w Polsce.

Referat poświęcony problematyce filozofii prawa i wyzwaniom z nią związanym zaprezentowała Natalia Herold. Tytuł wystąpienia brzmiał: *Teoria prawa naturalnego wobec pozytywizmu prawniczego. Polemika Czesława Martyniaka z Hansem Kelsenem*. W swoim wystąpieniu zaprezentował postać Kelsena, główne tezy jego pozytywizmu prawniczego, także interpretację prawa naturalnego a następnie jedną z poważniejszych krytyk tej myśli, której dokonał jeszcze przed wojną lubelski tomista, Czesław Martyniak. Zdaniem Natalii Herold kluczowa różnica między tymi myślicielami polega na tym, że obiektywna podstawa etyki, a więc również prawa, według Martyniaka jest zabezpieczeniem w formułach normatywnych psychofizycznej struktury człowieka, zaś według Kelsena jest jej uniezależnieniem, odseparowaniem od psychologii i socjologii, etyki teorii politycznych, postulatów społecznych. Według Martyniaka prawo ma na celu doczesne dobro publiczne, a u Kelsena ma być niezależne od jakichkolwiek postulatów społecznych, a w związku z tym, ma być także niezależne od dobra wspólnego.

Izabella Andrzejuk zaprezentowała referat pt. *Filozofia tomistyczna a współczesne zagrożenia wiary*. Umieściła swój temat w obszarze filozofii religii i skupiła uwagę na tomistycznej interpretacji ascetyki i mistyki, a więc na rozumieniu życia religijnego. Zidentyfikowała zagrożenia wiary, które najczęściej mieszczą się w kulturze (ateizacja, błędne rozumienie wolności, a także Kościoła, mylenie wiedzy z wiarą). Swój referat poświęciła także zaakcentowaniu problemów związanych wprost z rozwojem życia religijnego, które wynikają z akcentowania uczuciowości, z pojawiającej się w życiu religijnym rozpacz czy też choroby skrupułów. Izabella Andrzejuk jednocześnie wskazała, że myśl tomistyczna posiada, niełatwe do przyjęcia przez współczesnego człowieka, ale tradycyjne odpowiedzi, które wspierają i wzmacniają życie religijne. Należą do nich relacje osobowe, naturalne usprawnienia intelektu-

alne i wolitywne, wprowadzanie porządku w uczuciach.

Kolejny referat dotyczył problematyki wprost teologicznej. Wystąpienie pt. *Zbawienie według św. Tomasza z Akwinu i Marcina Lutra* przedstawił Przemysław Artemiuk. Odwołując się do współczesnych interpretacji, a także samych tekstów Akwinaty zaprezentował rozumienie zbawienia u Akwinaty, a w dalszej kolejności także u Marcina Lutra. Koncepcje soteriologiczne tych dwóch autorów zaważyły na współczesnym rozumieniu tego zagadnienia. Według Lutra człowiek, pomimo usprawiedliwienia jakiego dokonał Chrystus, człowiek nadal pozostaje grzesznikiem. Według Akwinaty, który w sposób wyważony i syntetyczny przedstawił motyw i konsekwencje zbawienia, zagadnienie to ujawnia kluczową rolę ludzkiej wolności. Boskie Odkupienie, a także ludzka wolność, współpracują ze sobą dając człowiekowi możliwość odzyskania w sobie obrazu Bożego. Myśl Akwinaty w prezentacji Przemysława Artemiuka wybrzmiała jako ta, która sama może stanowić wyzwanie dla współczesnych dramatycznych albo też uwikłanych w ukryte założenia modeli soteriologicznych.

Jako ostatni referat pt. *Tomasz z Akwinu a wyzwania transhumanizmu* przedstawił Michał Zembrzusi. Swoją prezentację rozpoczął od próby zdefiniowania transhumanizmu, ukazania wielu jego postaci, a także wielu założeń, które należy traktować jako cele wyznaczone do realizowania. Zwrócił uwagę na to, jak właśnie na cele transhumanizmu można spojrzeć oczami Tomasza z Akwinu. Pierwsza sprawa dotyczyła rozumienia możliwości zmiany samej natury ludzkiej, a więc możliwości poprawiania stanu ontycznego człowieka. Druga, dotyczyła zmian w obszarze poznawczych zdolności człowieka (szczególnie intelektualnych) a także wolitywnych, które mają być wolnym ale przede wszystkim o wiele bardziej niż dotychczas skutecznym osiągnięciem dobra. Michał Zembrzusi zwrócił uwagę, że cele transhumanizmu ostatecznie związane są z poprawianiem lepszego samopoczucia, redukcją popędów, wysubtelnieniem doznań, które mają wpływać na ogólny dobrostan człowieka. W ten sposób utylitarystyczne założenia wyrażają się w pragnieniu zmiany samej natury ludzkiej na anielską i usunięciem samego człowieka jako osoby (osoba jest czymś najdoskonalszym w naturze) z istniejącej rzeczywistości.

Wygłoszone referaty, ze względu na poruszane tematy spotkały się z żywym zainteresowaniem słuchaczy. Poruszone wątki współczesnych wyzwań na które spojrzano od strony filozofii i teologii Tomasza z Akwinu utwierdziły słuchaczy w przekonaniu, że należy z myślą Akwinaty ze spokojem spoglądać na naukowe i kulturowe zagrożenia współczesnego świata.

W trakcie Sympozjum Tomistycznego odbyła się także promocja książki Jacka Grzybowskiego pt. „Potęga kultury”. Wydanie książki zostało dofinansowane ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

